356.33(437.1):341.33

GESCHICHTLICHE ENTWICKLUNG UND PERSPEKTIVEN DER TEILNAHME DES SANITÄTSDIENSTES DER ARMEE DER TSCHECHISCHEN REPUBLIK AN DER HUMANITÄREN HILFE

Zdeněk HAJŽMAN, Jaroslav FOREJT, František HOŠEK, Zdeněk POLÁŠEK, Vladimír MĚRKA, [1]Pavel BUDÍNSKÝ, Vojtěch HUMLÍČEK
J. E. Purkyně Militärmedizinische Akademie, Hradec Králové
[1]Ministerium der Verteidigung der Tschechischen Republik, Medizinische Verwaltung, Prag

I. Historischer Teil

Nach der Beendigung des zweiten Weltkrieges haben die Angehörigen des Sanitätsdienstes der damaligen tschechoslowakischen Armee zum ersten mal im Koreakrieg an der internationalen humanitären Veranstaltung teilgenommen. Im Zeitraum vom 29. Februar 1952 bis 30. November 1953 arbeitete an mehreren Stellen der Koreanischen Halbinsel bewegliches chirurgisches Feldlazarett mit dem Bettenbestand 200 und mit 22 Angehörigen des Sanitätsdienstes. Seit dieser Zeit in der Zeitspanne 1954-1992 haben unsere Sani-

356.33(437.1):341.33

HISTORICKÝ VÝVOJ A PERSPEKTIVY ÚČASTI ZDRAVOTNICKÉ SLUŽBY ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY PŘI PLNĚNÍ ÚKOLŮ HUMANITÁRNÍ MEDICÍNY

Zdeněk HAJŽMAN, Jaroslav FOREJT, František HOŠEK, Zdeněk POLÁŠEK, Vladimír MĚRKA, [1]Pavel BUDÍNSKÝ, Vojtěch HUMLÍČEK
Vojenská lékařská akademie J. E. Purkyně v Hradci Králové
[1]Ministerstvo obrany ČR, odbor vojenského zdravotnictví, Praha

I. Historická část

Od ukončení 2. světové války se příslušníci zdravotnické služby Československé lidové armády poprvé aktivně zúčastnili humanitární akce během korejské války, kdy na několika místech Korejského poloostrova pracovala od 29. února 1952 do 30. listopadu 1953 polní chirurgická nemocnice o 200 lůžkách s 22 příslušníky zdravotnického personálu. Od té doby v rozmezí let 1954-1992 se zúčastnili naši vojenští zdravotníci v počtu jednoho až dvou různých mezinárodních misí (např. Irák, Mozambik). Tito lékaři

tätsoffiziere in der Anzahl von 1-2 Leuten an verschiedenen internationalen Missionen (z.B. Irak, Mosambik) teilgenommen. Diese Militärärzte wurden mit der Funktion von Beobachtern oder von Stabsoffizieren der einzelnen Missionen beauftragt, sie haben jedoch vor allem die Aufgaben der sanitätsdienstlichen Versorgung erfüllt.

Nach dem Zerfall des kommunistischen Blocks war die erste bedeutsame unsere Veranstaltung die Teilnahme des selbstständigen Chemikerbataillons am Golfkrieg im Zeitraum vom Dezember 1990 bis August 1991. Verbandplatz mit 24 Angehörigen des Sanitätsdienstes stellte den Bestandteil dieses Chemikerbataillons dar. Die Hauptaufgabe des Verbandplatzes war die Erweisung der qualifizierten medizinischen Hilfe mit der Orientierung vor allem auf die Behandlung der Verwundeten und die Gewährleistung der Hilfe den Geschädigten mit chemischen Waffen.
Diese Hilfe war bestimmt für:
- die Angehörigen des eigenen Bataillons,
- zwei Brigaden der saudiarabischen Armee,
- Militäreinheiten der Alliierten während des Aufenthalts auf dem uns zugewiesenen Gebiet,
- Zivilbevölkerung der Stadt Hafar el Batin.

Eine der wichtigsten Aufgaben des Chemikerbataillons war eine ununterbrochene Überwachung der Anwesenheit von chemischen Kampfstoffen in dem zugeteilten Sektor. Insgesamt zwei mal konnten die Spurmengen von Yperit und Sarin in der Luft bewiesen werden. Die Ergebnisse der Messung unseres Bataillons wurden durch die Untersuchungskommission des USA Kongresses bestätigt und sie waren die Unterlagen für die Entscheidung des amerikanischen Kongresses über Entschädigung von Veteranen vom Golfkrieg.

Die Tätigkeit der tschechoslowakischen Soldaten im Golfkrieg wurde sehr positiv geschätzt. Auf Grund dieser Tatsache wurde über die Eingliederung der tschechoslowakischen Einheit in die UNPROFOR-Struktur auf dem Gebiet der ehemaligen Jugoslawien entschieden. Seit April 1992 wurde im "Sektor Süd" auf dem Gebiet von Serbische Krajina ein tschechoslowakisches Bataillon disloziert. Nach der Trennung der Tschechoslowakei sind in diesem Bataillon nur tschechische Soldaten. Im März 1994 wurde das Bataillon zum Bestand 520 Männer und am 1. August 1994 zum Bestand insgesamt 962 Männer verstärkt. Im Rahmen des Bataillons betätigen sich 29 Angehörigen des Sanitätsdienstes, die im Bataillonverbandplatz und auch in den einzelnen Kompanien Sanitäts-Funktionen ausüben. Im "Sektor Süd" befinden sich 4 bis 6 Tausend Soldaten aus Streitkräften von Polen, Kenja, Tschechischer Republik und Frankreich. Französische Einheiten wurden durch die Soldaten von Kanada und Jordanien abgelöst. In der ersten Phase des Aufenthalts von unserem Bataillon wurde die qualifizierte chirurgische Hilfe von französischem chirurgischem Team gewährleistet und mit der Befehlsführung des Sanitätsdienstes im Sektor Süd wurde die Armee von Großbritanien beauftragt.

Bereits im Verlaufe des Jahres 1993 wurden die Ver-

byli zařazováni na místa pozorovatelů nebo štábních pracovníků misí, plnili však úkoly zdravotnického zabezpečení.

První významnou akcí po rozpadu komunistického bloku byla účast samostatného protichemického praporu ve válce v Perském zálivu v době od prosince roku 1990 do srpna 1991. Součástí praporu bylo obvaziště tvořené 24 příslušníky zdravotnické služby. Hlavním úkolem obvaziště bylo poskytování odborné lékařské pomoci zaměřené především na ošetření raněných a na poskytnutí pomoci zasaženým chemickými zbraněmi.

Tato pomoc byla určena pro:
- příslušníky vlastního praporu,
- dvě brigády armády Saudské Arábie,
- spojenecká vojska při dočasném pobytu nebo průjezdu přiděleným územím,
- civilní obyvatelstvo města Hafar el Batin.

Jedním z hlavních úkolů protichemického praporu byl stálý monitoring přítomnosti otravných látek v určeném sektoru. Celkem dvakrát byla prokázána přítomnost yperitu a sarinu ve stopovém množství v ovzduší. Výsledky měření praporu byly potvrzeny vyšetřovací komisí Kongresu USA a staly se jedním z podkladů pro rozhodnutí kongresu k odškodnění válečných veteránů války v Perském zálivu.

Na základě pozitivního vyhodnocení účasti československých vojáků v Perském zálivu bylo rozhodnuto o zařazení jednotky Československé armády do struktury vojsk UNPROFOR na území bývalé Jugoslávie. Od dubna 1992 byl v oblasti "sektoru Jih" na území Srbské Krajiny dislokován prapor Československé armády. Po rozdělení Československa jsou příslušníky praporu pouze vojáci Armády České republiky. V březnu 1994 byl prapor posílen na počet pět set dvacet příslušníků a k 1. srpnu 1994 na celkem devět set šedesát dva osob. Součástí praporu je také dvacet devět příslušníků zdravotnické služby, kteří pracují na obvazišti praporu a také u jednotlivých rot. "sektor Jih" je tvořen čtyřmi tisíci až šesti tisíci vojáků armád Polska, Keni, České republiky a Francie, která byla vystřídána vojáky Kanady a Jordánska. V první fázi pobytu našeho praporu byla odborná chirurgická pomoc zajišťována francouzským chirurgickým týmem a velení zdravotnické služby sektoru bylo svěřeno armádě Velké Británie.

Již v průběhu roku 1993 byla vedena jednání o vys-

handlungen über den Einsatz des tschechischen chirurgischen Feldlazaretts geführt, und zwar zwischen den Vertretern des Sanitätsdienstes der Armee der Tschechischen Republik und vom US Army. Es wurden folgende Varianten besprochen:

1. Chirurgisches Feldlazarett mit Bettenbestand 300 und mit 300 Personen von Sanitätspersonal (Nachteile - hohe Betriebskosten, hohe Personalanzahl und große Menge von Sanitätsmaterial).
2. Dasselbe - aber Personalbestand auf 150 Personen herabgesetzt.
3. Besonderes Abtransportsanitätsbataillon zur Ablösung der analogischen britischen Einheit (Nachteile: Nur 6 Ärzte mehr als 250 Personen von medizinischem Assistenz - und Hilfspersonal, große Anzahl von Kraftwagen zum Abtransport).
4. Feldchirurgisches Team mit 21 Personen Sanitätspersonal.

Die Variante Nr. 4 wurde in diesem Jahre realisiert und tschechisches feldchirurgisches Team betätigt sich vom April 1994 auf dem Gebiet von "Sektor Süd".

Aufgaben des feldchirurgischen Teams der Armee der Tschechischen Republik zugunsten der UNPROFOR-Truppen:

1. Erweisung der qualifizierten chirurgischen Hilfe,
2. Stabilisierung des Gesamtgesundheitszustandes der Verwundeten und Kranken bevor sie in amerikanisches Krankenhaus in Zagreb abtransportiert werden,
3. Regelung des Systems der sanitätsdienstlichen Versorgung auf dem ganzen Gebiet von "Sektor Süd".

Vorbereitungslehrgang von Angehörigen dieses Teams verlief an unserer Militärmedizinischen Akademie in Hradec Králové im Februar und März 1994. Nach den Überlegungen wo soll chirurgisches Team entfaltet werden (Zelte? Gebäude?) wurde entschieden hölzerne Paneele zu verwenden. Als Hauptvorteil der erwähnten Lösung sind große Variabilität des Baues, leichter Transport von Paneelen und ein verhältnismäßig hoher Komfort der inneren Ausstattung anzunehmen.

Bisherige Bewertung der fachlichen Tätigkeit und der Materialausrüstung von unserem feldchirurgischem Team von der Seite der Befehlsführung von UNPROFOR-Truppen ist hoch positiv.

Die Möglichkeit der Teilnahme an der sanitätsdienstlichen Versorgung von UNPROFOR-Soldaten durch direkte Erweisung der medizinischen Betreuung und durch die Regelung dieses Prozesses wird von uns als bedeutsame Würdigung des Sanitätsdienstes der Armee der Tschechischen Republik betrachtet.

II. Perspektiven

Purkyně Militärmedizinische Akademie in Hradec Králové beteiligt sich an der Formierung der neuen Struktur des Sanitätsdienstes der Armee der Tschechischen Republik. Nach der Bewertung von unseren Erfahrungen und von Erfahrungen der Sanitätsdienste

lání české polní chirurgické nemocnice mezi představiteli zdravotnické služby Armády České republiky a armády USA. Byly zvažovány následující varianty:

1. Polní chirurgická nemocnice - 300 lůžek, 300 osob zdravotnického personálu (nevýhody - vysoké provozní náklady, vysoké počty personálu a velké množství materiálu),
2. dtto - redukce na sto padesát osob zdravotnického personálu,
3. Zvláštní odsunový zdravotnický prapor určený k vystřídání obdobné britské jednotky (nevýhody - pouze 6 lékařů, více než 250 osob středního a pomocného zdravotnického personálu, zaměření hlavně na odsun velkým množstvím zdravotnických vozidel),
4. Polní chirurgický tým (PCHT) o počtu 21 osob zdravotnického personálu.

Varianta číslo 4 byla v průběhu roku 1994 realizována a tento tým pracuje od dubna tohoto roku v oblasti "sektoru Jih".

Úkoly polního chirurgického týmu Armády České republiky ve prospěch vojsk UNPROFOR:

1. poskytování odborné chirurgické péče,
2. stabilizace celkového zdravotního stavu raněných a nemocných před odsunem do nemocnice armády USA v Záhřebu,
3. řízení systému zdravotnického zabezpečení v celé oblasti "sektoru Jih".

Závěrečná příprava příslušníků týmu proběhla na Vojenské lékařské akademii JEP v Hradci Králové (VLA) v průběhu února a března 1994. Po zvážení možnosti rozvinout pracoviště ve stanech nebo ve zděných objektech bylo nakonec rozhodnuto o využití mobilních stavebních prvků skládajících se z dřevěných panelů. Za hlavní výhody uvedeného řešení považujeme možnost velké variability stavby, snadný transport panelů a relativně vysoký komfort vnitřního vybavení.

Dosavadní hodnocení odborné činnosti a materiálního vybavení našeho polního chirurgického týmu ze strany velení vojsk UNPROFOR jsou pozitivní.

Možnost podílet se na zdravotnickém zabezpečení vojáků UNPROFOR přímým poskytováním zdravotnické pomoci a řízením tohoto zabezpečení považujeme za významné ocenění zdravotnické služby Armády České republiky.

II. Perspektivy

Vojenská lékařská akademie Jana Evangelisty Purkyně v Hradci Králové se podílí na vytváření nové struktury zdravotnické služby Armády České republiky. Po zhodnocení našich dosavadních zkušeností a zkušeností zdravotnických služeb armád NATO vás chceme

der NATO-Armeen möchten wir sie mit den Grundprinzipien unseres Vorschlags zur Lösung dieser Problematik vertraut machen.

In der ersten Phase, die in jetziger Zeit verläuft, befindet sich eine neue Einheit für die fachärztliche Hilfe (POLP) im Aufbau. Diese Einheit ist bestimmt zur sanitätsdienstlichen Versorgung der neuentwickelten Brigade für den schnellen Einsatz der Armee der Tschechischen Republik.

Die Grundausgangspunkte für uns waren die vorausgesetzten Aufgaben der Brigade für den schnellen Einsatz und Möglichkeiten der Fachausbildung des Sanitätspersonals. Unsere Bemühung hat zum Ziel Formierung eines Funktionssystems auf der hohen professionellen Ebene der Bereitschaft, Flexibilität und Effektivität bei der geringen Anzahl von Mitarbeitern und mit den kleinen materiellen Quellen. Ein weiteres Grundprinzip wird durch die enge Zusammenarbeit mit dem zivilen Gesundheitswesen und mit weiteren gesellschaftlichen Organisationen im Rahmen des einheitlichen Systems der "humanitären Medizin" gegeben.

Die personelle Besetzung und materielle Ausstattung der Einheit und ihre fachliche Orientierung wird in dem nachfolgenden Vortrag erklärt. An der allgemeinen Ebene werden zwei Grundvarianten des Einsatzes der Einheit besprochen.

A) Variante des Einsatzes der Einheit auf dem Gebiet der Tschechischen Republik

Die POLP wird eine stationäre zivile Sanitätseinrichtung verstärken. Was die Ausstattung mit dem Sanitätspersonal, Sanitätstechnik und Material anbelangt, soll sie selbstständig sein, sie bleibt jedoch abhängig von der logistischen Sicherstellung von der Seite der verstärkten Sanitätseinrichtung. Unbedingte Voraussetzung ist die Bildung von optimalen technischen Bedingungen in den ausgewählten zivilen Sanitätseinrichtungen. Für den Verwundetenabtransport soll die Kombination der Land - und Luftabtransportmittel in Anspruch genommen werden mit der Betonung der Verwendung der militärischen Teile der Rettungsflugwacht. Bei der Verwendung der Variante "A" halten wir die Unterbringung der Einheit in den modifizierten Sattelanhängern oder in den Kastenlastkraftwagen für geeignet. Durch diese Lösung könnte auch große Bereitschaft und Beweglichkeit erzielt werden.

B) Variante des Einsatzes der Einheit, vor allem im Ausland und in Form der selbstständig arbeitenden Einrichtung

Die Entfaltung in den Containern wird von uns als geeignet angenommen. Es ist jedoch die Ergänzung der Einheit mit weiteren Elementen nötig:

1) Logistische Sicherstellung,
2) Erweiterung der fachlichen Pflege (die Bettenabteilungen, mikrobiologisches Labor, zahnärztliche Versorgung usw.),
3) Verstärkung mit den Abtransportmitteln,
4) Erhöhung der Vorräte an Einzelverbrauchgütern des

seznámit s hlavními zásadami našeho návrhu řešení tohoto problému.

V první etapě, která probíhá v tomto období, připravujeme nové pracoviště odborné lékařské pomoci (POLP). Toto pracoviště je určeno k zabezpečení nově vytvořené brigády rychlého nasazení (brn) Armády České republiky.

Základními východisky pro nás byly předpokládané úkoly brigády rychlého nasazení a dostupné možnosti přípravy odborného zdravotnického personálu. Snahou je vytvoření funkčního systému na vysoké profesionální úrovni pohotovosti, flexibilnosti a efektivnosti při menším počtu příslušníků a materiálních zdrojů. Dalším základním principem je snaha o úzkou spolupráci s civilním zdravotnictvím a dalšími složkami společnosti v rámci jednotného systému "humanitární medicíny".

Personální a materiální vybavení pracoviště a jeho odborné určení bude konkretizováno v následující přednášce. V obecné rovině uvažujeme o dvou základních variantách použití uvedeného pracoviště.

A) *Varianta nasazení etapy na území České republiky*

POLP bude posilovat stálé civilní zdravotnické zařízení. Z pohledu vybavení zdravotnickým personálem, technikou a materiálem bude samostatné, bude však závislé na logistickém zabezpečení ze strany posilovaného zdravotnického zařízení. Nezbytným předpokladem bude vytvoření optimálních technických podmínek u vybraných civilních zdravotnických zařízení. K realizaci zdravotnického odsunu předpokládáme využít kombinace pozemních a leteckých odsunových prostředků s důrazem na využití vojenských součástí Letecké záchranné služby (LZS). Při použití této varianty považujeme za vhodné umístit pracoviště do upravených návěsů nebo do skříňových nákladních automobilů - toto řešení by zajistilo vysokou pohotovost a mobilnost.

B) *Varianta nasazení etapy jako autonomního pracoviště, především mimo území České republiky*

Za vhodný považujeme kontejnerový způsob rozvinutí pracoviště. Nezbytné bude jeho doplnění o další prvky:

1) logistické zabezpečení,
2) rozšíření odborné péče (lůžková oddělení, mikrobiologická laboratoř, stomatologická péče atd.),
3) posílení odsunovými prostředky,
4) zvýšení zásob spotřebního zdravotnického mate-

Sanitätsmaterials
5) Erhöhung der Vorräte an Nichtsanitätsmaterial,
6) Sicherstellung der Verbindung,
7) Verstärkung mit dem Sanitäts- und Nichtsanitätspersonal.

Es wird ein Aufbau von beiden Varianten von POLP geplant. Dabei eine Variante sollte zur realen sanitätsdienstlichen Versorgung der Brigade des schnellen Einsatzes dienen, und die zweite Variante sollte zur Ausbildung in der Militärmedizinischen Akademie dienen.

Minimal zwei mal jährlich ist unentbehrlich eine Mitwirkungsübung durchzuführen und dadurch nicht nur die Funktion der eigenen Einheit sondern auch ihre Zusammenarbeit mit anderen Bestandteilen der Brigade, besonders mit ihren Bataillonsverbandplätzen und weiter mit der Rettungsflugwacht, mit dem Zivilgesundheitswesen und anderen Komponenten des Rettungssystems zu kontrollieren und durchzuüben. Diese Übungen könnten später auch an der internationalen Ebene organisiert werden.

Falls sich die beantragte POLP als effektiver Bestandteil des Sanitätsdienstes der Armee der Tschechischen Republik bewährt, schlagen wir vor in der zweiten Phase stufenweise diese POLP auch für andere Brigaden unserer Armee aufzubauen.

Übersetzung V. Měrka

riálu,
5. zvýšení zásob nezdravotnického materiálu,
6. zabezpečení spojení,
7. posílení zdravotnickým i nezdravotnickým personálem.

Plánujeme vybudování pracoviště odborné lékařské pomoci v obou variantách, přičemž jedna by sloužila k reálnému zdravotnickému zabezpečení brigády rychlého nasazení a druhá jako součást výcvikového a výukového střediska Vojenské lékařské akademie.

Minimálně dvakrát ročně bude nezbytné provádět součinnostní cvičení prověřující nejen vlastní pracoviště, ale i jeho spolupráci s dalšími součástmi brigády rychlého nasazení, zejména s jejími praporními obvazišti, a dále s Leteckou záchrannou službou, civilním zdravotnictvím a ostatními složkami záchranného systému. Tato cvičení by mohla být později organizována i na mezinárodní úrovni.

Pokud bude navrhované pracoviště odborné lékařské pomoci efektivní součástí zdravotnické služby Armády České republiky, navrhujeme v druhé etapě postupně tato pracoviště vybudovat i pro ostatní brigády Armády České republiky.

Do redakce došlo 14. 11. 1994